

Nalazi Specijalnog izvestioca UN: u Srbiji nezadovoljavajući nivo ispunjenosti standarda koji se odnose na zabranu mučenja i zlostavljanja

Specijalni izvestilac UN za mučenje i drugo surovo, nečovečno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje, gospodin Nils Melcer, objavio je 19. februara 2019. godine Izveštaj o poseti Srbiji sprovedenoj u novembru 2017. godine koji će biti predstavljen Savetu za ljudska prava 28. februara 2019. godine.

U Izveštaju je konstatovan niz problema na koje je nacionalnim vlastima do sad više puta ukazivano od strane drugih međunarodnih tela koja nadgledaju u kojoj meri Srbija ispunjava apsolutnu međunarodnopravnu obavezu zabrane mučenja i drugih oblika zlostavljanja. Činjenica da je specijalni izvestilac odabrao da poseti Republiku Srbiju treba se tumačiti kao ozbiljan znak da je pred nadležnim organima dug put ka dostizanju zadovoljavajućeg nivoa ispunjenosti standarda koji se odnose na zabranu zlostavljanja, a posebno imajući u vidu da se nalazi nezavisnih eksperata UN uzimaju u obzir prioritarno i sa velikom ozbiljnošću u svim zemljama koje su bile predmet njihovih poseta i analiza.

Tako je Srbiji još jednom preporučeno da je neophodno da harmonizuje sa Konvencijom protiv mučenja i drugih surovih, nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka materijalne krivičnopravne odredbe kojima se definišu mučenje i drugi oblici zlostavljanja, da bi zaprećene kazne za ta krivična dela morale da budu pooštrene, a da bi mogućnost nastupanja zastarelosti krivičnog gonjenja morala biti ukinuta.

Specijalni izvestilac je izrazio zabrinutost zbog široke rasprostranjenosti mučenja i drugih oblika zlostavljanja u radu pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova, pogotovo prema osobama koje se terete za krivična dela koja se gone po službenoj dužnosti, a sve sa ciljem iznude priznanja koje bi se dalje koristilo u krivičnom postupku. Udarci pesnicama i gumenim palicama, šamari, ponižavanje i pretnje upotrebom vatrenog oružja samo su neki od navoda koje je Specijalni izvestilac naveo u svom izveštaju.

Pored toga, delegacija Specijalnog izvestioca je neposredno dokumentovala individualne slučajeve zlostavljanja, skrećući pažnju da nadležni pravosudni organi (sudije za prethodni postupak i tužioci) nisu na adekvatan način reagovali i sprovedli temeljnu istragu koja bi dovela do otkrivanja i kažnjavanja učinilaca. Drugim rečima, u Izveštaju je konstatovano da u Srbiji vlada klima nekažnjivosti službenih lica za akte zlostavljanja, a da je uzrok takvog stanja stvari čitav niz sistemskih nedostataka od kojih su najvažniji neadekvatni medicinski pregledi žrtvi zlostavljanja, nesavestan rad advokata po službenoj dužnosti, nedostatak nezavisnosti i nepristrasnosti pravosudnih organa u postupcima protiv pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova i blaga kaznena politika.

U izveštaju je ukazano i da pravosudni organi olako pribegavaju upotrebi mere pritvora, da su kazneno-popravne ustanove u Srbiji prenaseljene i da je režim života u zatvorima generalno nezadovoljavajući.

Specijalni izvestilac se osvrnuo i na postupanje graničnih vlasti na aerodromu Nikola Tesla kojima je preporučio da se osobama koje su lišene slobode u tranzitnoj zoni moraju obezbediti uslovi kojima se

poštuje njihovo dostojanstvo, kao i da se sama procedura njihovog prinudnog udaljenja mora sprovesti uz poštovanje procesnih garancija od *refoulement*.

Takođe, konstatovan je nedostatak zaposlenih u posećenim ustanovama socijalne zaštite, što rezultira u čestoj i neproporcionalnoj upotrebi sredstava sputavanja, koja može dovesti do nečovečnog i ponižavajućeg postupanja. Bebe, kao i mladi i odrasli koji se teško kreću provode vreme ležeći u krevetima ili metalnim krevetima bez ili sa vrlo malo ljudskog kontakta. Prinudna administracija kontracepcije svim korisnicima ustanovama je uobičajena praksa, bez prethodne saglasnosti ili uzimanja u obzir mišljenja korisnice.

Poseban problem predstavlja institucionalizacija osoba sa psihosocijalnim teškoćama na osnovu dijagnoze i bez prethodnog ličnog kontakta sa osobom. Neposredni staratelji ne posećuju svoje štice redovno i ne razmatraju opravdanost i neophodnost dalje institucionalizacije. Takođe, o smeštaju korisnika lišenih poslovne sposobnosti odlučuju njihovi staratelji, a takvo smeštanje u instituciju se smatra „dobrovoljnim“ bez obzira na mišljenje osobe koji se smešta u ustanovu. Zbog ovoga, korisnici često ostaju smešteni u ustanovama celog života, bez adekvatne revizije njihove institucionalizacije, što predstavlja jasno kršenje međunarodnih standarda.

Veliki broj dece i odraslih korisnika odvojen je od porodica i institucionalizovan samo zbog nedostatka usluga u zajednici i podrške porodicama.

Platforma za saradnju sa mehanizmima Ujedinjenih nacija za ljudska prava poziva nadležne organe Republike Srbije da ozbiljno shvate nalaze Specijalnog izvestioca i da bez odlaganja pristupe sveobuhvatnoj i temeljnoj implementaciji svih preporuka, kako bi se osigurala adekvatna primena Konvencije protiv torture i drugih surovih, nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupanja, u čemu organizacije koje čine Platformu su spremne da ponude svoju ekspertizu.